

1. Informație și genius loci

Crearea de spații a fost mereu un proces supus unor constrângeri și dificultăți de adaptare pentru a rezolva problemele specifice programului, probleme economice și de proiectare, înscrierea în condițiile fizice naturale. Astăzi probleme filosofice, sociale, economice și tehnologice aduc factori noi în procesul de proiectare – care accentuează esența dintotdeauna a construirii spațiului – este nevoie de o arhitectură care să readucă în discuție relația în sine dintre om și natură.

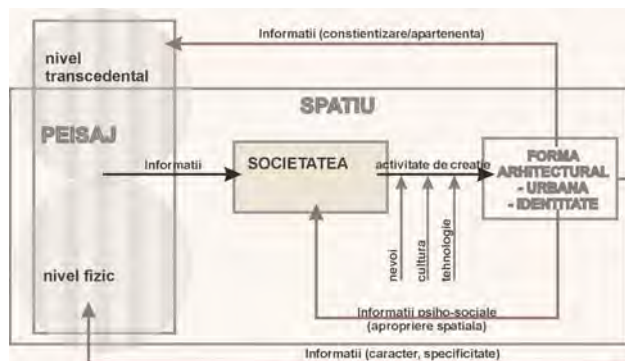
Spiritul locului este o proprietate în același timp inerentă și emergentă. Pare să se lege de formele teritoriale și de formele construite, crește prin acumularea de schimbări fizice și asocieri. Identificat într-un anumit spațiu antropic, acesta este în puternică relație cu contextul cultural, este împărtășit la nivel comunitar prin istoria locală și geografia locului. Până acum 200 de ani majoritatea oamenilor trăiau întreaga viață într-un singur loc și își dezvoltau o comunicare profundă cu acesta, fie prin sentimentul de apartenență, fie prin sentimentul de "prins fără speranță". La începutul secolului XXI, motorizarea, călătoriile aeriene și internetul au determinat o mobilitate fără precedent. Sensul locului și-a schimbat semnificația. Marshall McLuhan susține nu numai că fiecare mediu de comunicare reunește oameni sau idei, ci și că transformă mediul cultural în care acționează.

Media electronică transmite informații în jurul globului în câteva secunde, contractând timpul și spațiul și creând satul global într-un mod prin care orice, oricât de exotic poate fi, pare acum oarecum familiar. Argumentul lui McLuhan este că, așa cum mediul creat de media comunicațiilor este în permanentă schimbare, așa se modifică și percepția și modul de gândire, prin intermediul tehnologiilor electronice care fac posibil satul global, bazat pe o logică riguroasă, angajând evident sentimente și emoții. Paradoxal, trăim într-o eră în care sentimentele sunt în prim plan, iar rațiunea în plan secund, pentru că mesajele media se adresează în primul rând simțurilor, înaintea logicii.

Dezvoltarea actuală a utilizării mediei electronice coincide cu recenta creștere a schimbului cultural care a afectat arta, literatura, filosofia, științele, geografia, arhitectura și planificarea urbană. În mod uimitor, mișcarea world-wide se manifestă ca un proces de protejare a patrimoniului, o mișcare care nu exista înainte de 1960 – localități din Italia, Franța, Spania – aproape abandonate acum 50 de ani, sunt reocupate și revitalizate datorită puternicelor identități. Sensul locului mediatizat de tehnologiile comunicaționale implică cunoștințe asupra diversității geografice, generând interes pentru educație, cunoaștere, acumulare de informații.

Crearea de locuri, reală sau virtuală, poate lua multe forme, unele superficiale, altele dificile. Arhitecți și

urbaniști precum Jan Gehl, Kevin Lynch, Spiro Kostof și alții și-au dedicat studiile încercării de definire a proprietăților formei urbane și factorilor care fac ca unele străzi sau spații publice să fie atractive, în timp ce altele sunt abandonate. Observarea unui spațiu presupune acumularea selectivă de informații, esențiale pentru reproducerea acestuia. Reconstituirea unui loc înseamnă identificarea acelor elemente care îi conferă individualitate. Un spațiu este o acumulare de informații care-l caracterizează. Informația se constituie deci ca instrument prin intermediul căruia un loc poate deveni recognoscibil, poate căpăta semnificație. Mediatizarea acestuia se constituie ca etapă necesară în procesul de regăsire a identității locale.

Rolul **Informației** în generarea **Identității**
(relația Peisaj – Societate – Formă arhitectural - urbană)

Locul este o sursă de informații. Locul este memoria societății, a dezvoltării orașului, sau chiar a evoluției naturii. Putem traduce această memorie prin *genius loci*, prin elementul de identitate spațială care se manifestă în cadrul urban sau natural. *Genius loci* evoluează, *genius loci* acumulează informații odată cu evoluția / modificarea / transformarea societății. El reprezintă acea legătură dintre trecut, prezent și viitor care asigură continuitatea vizuală și psihologică a spațiului urban, capacitatea de adaptare a acestuia noilor nevoi ale societății, noilor viziuni de dezvoltare. *Genius loci* este sursă de informații și acumulator de informații. În cadrul spațiului urban informațional, *genius loci* este generator și receptor de fluxuri, încadrat în sistemul rețelelor de fluxuri informaționale, răspunzând cerințelor individului informațional. *Genius loci* există fizic și virtual, determină motivații și acțiuni, fiind indirect baza procesului de regionalizare.

Problemele semnalate în procesul actual de urbanizare sunt, pe de o parte, pierderea identității locului și, pe de altă parte, ca o consecință, deteritorializarea. Norberg Schulz afirmă că, după al doilea război mondial, aproape toate locurile au suferit o schimbare profundă: calitățile tradiționale care caracterizau așezările umane au fost iremediabil alterate, total dispărute. Noile "implanturi" par lipsite de închidere și de densitate. Ele se constituie în general în edificii așezate liber în spațiile verzi. Piețele și străzile tradiționale lipsesc și rezultatul general este cel al unui asamblaj lipsit de unitate. Aceasta implică dispariția raportului între figură și fond, întreruperea continuității peisajului și lipsa grupărilor de edificii. Sensul locului pare să se fi pierdut.

Schimbările produse în orașele existente au avut același efect: țesutul urban este deșirat, continuitatea incintelor în oraș a fost întreruptă, coerența spațiilor urbane a fost spartă. Înscrierea locului în natură nu mai există, foyerele urbane ca centre de viață în comun și-au pierdut semnificația urbană. Raportul cu cerul și cu pământul s-a pierdut și el. Așa cum spune Norberg Schulz, *"orașele par să existe pe un nimic, fără nici un raport cu peisajul sau cu un sistem urban coerent; este o viață abstractă, un fel de spațiu matematico - tehnologic unde cu greu se mai face diferența dedesubt — deasupra"*.

Relația între formă și context s-a modificat. Pentru că ea presupune adaptare, iar nevoile și aspirațiile societății sunt acum altele, concepția formei și-a modificat parametrii și, ca urmare, acceptarea ei de către context determină alte moduri de interacțiune peisaj natural - peisaj antropizat. Pentru că, în sine, relațiile omului cu locul s-au schimbat.

Asistăm la o dematerializare a economiei și, odată cu ea, la o deteritorializare a societății. Distanța nu mai are acum importanța de pe vremuri. Niciodată relațiile omului cu locul nu au fost atât de numeroase, de fragile și de temporare. În societățile avansate din punct de vedere tehnic și, în special, pentru cei caracterizați ca "oameni ai viitorului"², a se deplasa, a se transfera dintr-un loc într-altul, mutarea familiei în mod frecvent, a devenit o a doua natură. Vorbind la figurat, ne folosim de locuri și le aruncăm. Vedem cu ochii noștri cum locul își pierde tot mai mult însemnătatea în viața omului. Această discontinuitate — trăim într-un loc, lucrăm în altul și facem cumpărături într-un al treilea loc, pare a fi ca o tranziție instantanee de la un ecran la altul, fie televizor, fie monitor de computer. Citându-l pe Paul Andreu, orașul a devenit *"o structură mentală izomorfică, o lume în bucăți, incomprehensibilă, frumoasă și provocatoare în unele aspecte."*³

Concepția actuală a orașului ca răspuns, pe de o parte, la necesitatea articulării sistemelor tehnice și, pe de altă parte, la satisfacerea nevoilor sociale, implică o analiză care include acele rețele în dezvoltare a căror referință teritorială este întreaga planetă. Rețeaua multimedia ignoră noțiunea fizică de oraș. Reorganizarea teritorială și a spațiului urban se fac prin subterfugii de noi infrastructuri, sateliți și fibre optice, care modifică peisajul orașelor noastre. Problemelor tradiționale se adaugă dificultățile de generare a noilor forme de delocalizare teritorială. Nu mai suntem capabili să stăpânim ruptura orașului ca sistem coerent spațiu - timp. Conceptul de multi-teritorialitate și de de-teritorialitate duce la pierderea memoriei orașului.

Noul genius loci urban trebuie să fie suficient de puternic pentru a determina schimbări și a impune structurarea noilor entități urbane. Cadrul urban existent inform și incoerent are nevoie să-și regăsească identitatea, reinventându-se. Rolul imaginii și al semnificației spațiului urban și al obiectului de arhitectură va fi în primul rând acela de a reda lizibilitatea cadrului urban. Coerența spațială este o condiție esențială în construirea unui caracter local, posibil a fi identificabil în contextul tehnologiei informației și comunicației media la nivel de "brand" — concept recognoscibil la nivel internațional în era globalizării.

Teoreticienii culturii post-industriale — printre care Jean Baudrillard, Christine Boyer, Ellen Dunham-Jones, Paul Virilio — pun problema transformării și dematerializării lumii fizice prin intermediul mediilor electronice, ridicând întrebări asupra posibilității înlocuirii experienței fizice a locului cu paradigma virtuală. Discuțiile indică, de fapt, o problemă majoră în teoriile arhitecturale: schimbarea definițiilor realității. Care va fi efectul dematerializării electronice a telecomunicației asupra arhitecturii, a cărei producție simbolizează soliditate, permanență, comunitate culturală? Care va fi efectul asupra arhitecturii peisajului, ale cărei caracteristici sunt

efemeritatea, temporalitatea și dinamica? Locul și semnificația sunt amenințate de dezvoltarea tehnologiei informației?

Răspunsurile au început a se contura în preocupările cercetărilor în desfășurare, care pun în special probleme legate de modul în care puternicele dezvoltări urbane trebuie să ia în considerare imaginea pe care o oferă atât individului, comunității locale, cât și identității sale la nivel global, modului în care entitatea urbană poate deveni "vizibilă", semnificativă, atractivă, identificabilă.

2. Peisajul urban în era informației

Dezvoltarea noilor tehnologii implică o tipologie cu totul diferită de manifestare în peisaj. Pentru că infrastructura necesară nu are amplitudinea celei din perioada industrială, utilajele sunt, în general, mult reduse ca dimensiuni, putând fi încadrate într-o arhitectură ce poate dezvolta o relație cu mediul înconjurător. Chiar și peisajul urban în sine nu mai suferă transformări atât de puternice, acestea manifestându-se mai mult ca rezultat al modificării structurilor sociale determinate de noile tehnologii informaționale, de comunicare și de mobilitate. Perceperea spațiului este cea afectată, pentru că modul de parcurgere este diferit, necesită elemente noi, noduri puternice, identități urbane locale. Obiectul urban capătă o foarte mare importanță în acest nou peisaj, fie el spațiu public, obiect de arhitectură sau element de artă urbană.

Apar în acest context elemente sau sisteme de elemente cerute de noile necesități funcționale rezultate în urma dezvoltării tehnologice care modelează peisajul contemporan urban, periurban, rural sau natural. Observatoare astronomice, stații meteorologice dezvoltă o strânsă relație cu situl pe care se desfășoară, ca o continuitate sau completare a peisajului natural. Nodurile intermodale, amplasate în general în afara orașelor, coerent conectate în teritoriu, asigurând tranziția între diferitele mijloace de transport și constituindu-se în adevărate centre de interes prin polarizarea altor funcțiuni complementare sau compatibile, devin accente funcționale și volumetrice la nivelul mediului înconjurător. Pe de altă parte, dezvoltarea intensivă a orașelor necesită găsirea unor soluții pentru suplinirea necesarului de teren liber, prin imaginarea de spații urbane cu funcțiuni specifice zonelor rurale, cum este cazul fermelor, culturilor agricole.

Contextul general urban în care noile tehnologii evoluează, se dezvoltă și se aplică, specializat sau nu, este caracterizat, în primul rând, de moștenirea culturală urbană a epocilor trecute. Modul în care aceasta reprezintă sau nu un element de identitate în cadrul orașelor, depinde în primul rând de societatea care consumă și trăiește spațiul respectiv, de capacitatea acesteia de a-și apropria locul, de capacitatea de adaptabilitate a spațiului la noile nevoi, cerințe, aspirații. Pentru că apropierea spațiului este condiționată atât de către om, cât și de către spațiu în sine. Dincolo de valoarea istorică, extrem de importantă devine valoarea socială, într-o perioadă în care contactele virtuale iau locul celor fizice. Comunicarea reprezintă un element atât de utilizat încât se pierde valoarea în sine a conceptului, făcând loc superficialității. Virtualul sporește nevoia de contact și comunicare fizică, spațiul public și ceea ce el oferă capătă o importanță mai mare ca oricând, identitatea și caracterul fiind esențiale într-o lume a mobilității, a dematerializării, a comunicației.

Societatea informațională este caracterizată de o nouă vârstă tehnologică bazată pe convergența dintre un proces generalizat de digitizare a informației, din care rezultă un limbaj universal, procesarea informației cu ajutorul aplicațiilor în permanentă schimbare și circulația informației prin intermediul rețelelor

telecomunicaționale. Revoluția tehnologică informațională a condus la discontinuitate și schimbare, având un impact incomparabil mai mare decât orice altă revoluție anterioară, pentru că se manifestă la scară planetară, fiind indiferentă obstacolelor geografice, economice, istorice, culturale. Dincolo de faptul că ușurința de transmitere a informației poate determina un șoc cultural, prin gestionarea întregii informații digitale, incluzând informațiile despre patrimoniu, vizibil și accesibil oriunde în lume și transmisibil în orice parte a globului, societatea informației oferă o oportunitate fără precedent dezvoltării culturale în promovarea valorilor locale și în inițierea unor programe de dezvoltare regională pornind de la acest obiectiv⁴.

Peisajul metropolitan trebuie construit pe baza exploatării simultane a valorilor conectivității urbane, ecologice și metropolitane. *Conectivitatea urbană* este dobândită din proiectele spațiilor publice, recuperând aspectele pozitive ale orașului compact pe care încă dorim să le păstrăm. *Conectivitatea ecologică* poate fi construită din proiectele interstițiilor metropolitane, bazată pe aplicarea noilor valori ecologice. *Conectivitatea metropolitană* rezultă din valorile orașului dispersat în care trăim. Stratificarea intențională a acestor continuități este primul instrument de planificare a peisajului în noile arii metropolitane și cel mai bun instrument pentru a construi peisajul metropolitan. Spațiile publice pot fi imaginea continuității metropolitane, compunerea acestor spații poate fi dispersată și fragmentată — ca o consecință logică a diversității elementelor pe care le conțin — dar și coerentă și continuă — ca directă consecință a noilor idei pe care avem nevoie să le implementăm.

Dezvoltarea urbană a determinat peisajul construit al fiecărei epoci, peisaj pe care l-a transmis mai departe generațiilor următoare, împreună cu un mod de viață specific. Pe de o parte, această evoluție constituie cadrul necesar pentru impulsivitatea dezvoltării ulterioare, dar, în același timp, păstrează legătura cu trecutul. Istoria cadrului urban este o istorie a evoluției, a schimbării, a cazurilor particulare, în care fiecare element constituie o verigă de legătură între anumite etape. Paul Ricoeur spunea că patrimoniul nu trebuie văzut ca o insulă de arhaism, ci ca sursă a modernității prin virtutea relevanței sale culturale și sociale⁵. Valoarea sa în prezent trebuie acceptată în favoarea contextului trecut (au existat însă perioade istorice care nu au ezitat să demoleze pentru a impune propriul model cultural, în care să se recunoască). În cadrul planificării urbane, orașele istorice exprimă altă dimensiune a modernității orașului și a urbanizării și acest lucru este esențial în abordarea optimă a naturii fiecăreia. Problema care se pune este de a se reutiliza vechile forme, înțelegând faptul că peisajele urbane sunt compuse din două baze morfologice diferite.

În prezent, societatea informațională produce un nou context economic, social și cultural care plasează patrimoniul în centrul unui proces foarte rapid de industrializare (a informației și comunicării). O politică europeană a patrimoniului trebuie axată pe faptul că acesta a devenit unul din cele mai importante elemente din dezvoltarea industriilor și serviciilor în societatea informațională. Paradoxal este faptul că în era „*noii economii*” și a „*societății informaționale*”, adică în contextul globalizării, cultura devine inima dezvoltării economice, constituind în același timp cea mai bună garanție pentru crearea unei identități a Europei. Astfel, în acest moment, cultura și patrimoniul devin factori de prim rang în constituirea sau consolidarea unei identități a regiunilor, în sporirea atractivității și competitivității acestora. Într-o societate în care accentul se pune pe accesul la informație și cunoaștere, patrimoniul trebuie să devină accesibil tuturor.

Realizarea unei identități la nivelul noilor organisme urbane generate de dezvoltarea noilor tehnologii presupune interpretarea diferitelor aspecte pe care acestea le cumulează: suprapunerea diferitelor scări

spațiale în relație cu sistemul administrativ regional, diferitele paliere (funcțional, morfologic, etc.), diversitatea urbană relaționată cu diferite categorii de spații (zone centrale, zone rezidențiale, comerciale, culturale, istorice, etc.), în vederea sintetizării lor în elemente de specificitate regională.

Interesantă este afirmația lui Roland Barthes din „Imperiul semnelor” și anume: „orașul este o ideogramă, un text continuu”. În cadrul orașului european informațional, această afirmație își găsește semnificația în diversitatea spațiilor urbane, articulate într-o structură care ar trebui să asigure coerența spațială la nivel funcțional, semnificativ, social. S-ar identifica în acest fel diferite paliere de percepție a spațiului, în funcție de conotațiile și mesajele transmise la nivelul parcurgerii lui, de interesul individului în consumarea spațiului, de obiectivele urmărite și prezentate în „citirea” acestuia.

Fiecare situație este particulară datorită contextului în care se înscrie, astfel încât problemele care apar sunt extrem de diverse. Particularitatea este oferită, în primul rând, de configurația fizică a peisajului natural, în informațiile la nivel subtil pe care acesta le conține și, în al doilea rând, de istoria orașului, elementele sale de tradiție și de modul în care acesta a răspuns până în prezent la factorii externi.

Imagina oferită de orașul **BILBAO** era marcată de peisajul industrial dezolant în care era amplasat. Problema sa majoră era aceea că economia era distrusă (din 1970, când se afla printre primele provincii, timp de 20 de ani nu a făcut decât să decadă). Cu o populație de un milion de locuitori, cu un centru istoric remarcabil și o geografie particulară, Bilbao are multe șanse de revitalizare. În plus, baza sa economică poate fi modernizată, renunțând la industria gra care caracteriza orașul. În primul rând, însă, trebuia refăcută imaginea urbană care constituia o piedică în intenția de atragere a investitorilor. Problemele majore erau prezente în zona estuarului, în special pe malul stâng al râului Nervion unde au fost amplasate marile fabrici, zonă ce a devenit polul de interes pentru oportunitățile de dezvoltare. Planul strategic încearcă să maximizeze punctele tari ale teritoriului, interesele focalizându-se în aria din preajma estuarului, coloana vertebrală a ariei metropolitane. Această zonă, necunoscută și inaccesibilă locuitorilor orașului, se constituia ca port continuu și canal virtual deschis, ceea ce a condus la amplasarea aici a industriei grele. Propunerile de revitalizare se referă în primul rând la intenția de a acționa în teritoriul care bordează estuarul, întreaga zonă urmând a fi refăcută, în încercarea de a stabili un model pentru oraș, prin construirea unei noi imagini a orașului. Intenția de transformare se axează în special pe reciclarea definitivă și completă a zonei estuarului. Un nou oraș cu o nouă zonificare și distribuție a funcțiunilor urbane trebuie să renască din oportunitățile latente îngropate adânc de către procesul de industrializare.

Prioritatea o constituie realizarea unei axe metropolitane, bine ancorată în centrul orașului, străbătând malul

Bilbao. Restructurarea zonei aferente apei, prin crearea unei rețele de puncte de interes

stâng al estuarului, între zonele Zorrozaure și Galindo, pentru ca apoi să se despartă în două peste un pod jos, pentru a trece pe malul drept. Se prevede mutarea funcțiilor portuare în portul exterior care se construiește în această perioadă. Portul interior va deveni nefuncțional, fiind propus un sistem de poduri joase care să integreze cele două maluri ale estuarului și să elimine pericolul segregării și separării prin accesibilitate și continuitate.

Bilbao. Zona Abandoibarra,
1995 / 2004

Zorrozaure, care acum este insulă, nu mai aparține niciunui dintre maluri, devenind o arie simbolică. Noua structură va fi completată cu drumuri ce străbat zona care fac legătura între axa metropolitană și rețeaua stradală. Unele din aceste drumuri sunt noi, altele sunt existente și vor fi transformate în artere urbane. Terenul neocupat oferă, pe de o parte, oportunitățile necesare și acceptă, pe de altă parte, condiționările impuse de către investițiile care lipsesc în teritoriu. Această arie cuprinde o întinsă zonă verde, suprafață cu deschide-

Bilbao. Zona Barak,
1995 / 2004

Bilbao. Zona Amezola,
1995 / 2004

Muzeul Guggenheim, Frank Gehry
Aeroportul, Santiago Calatrava
Stadionul Lasasarre, Eduardo Arroyo.

re spre apă ce permite o utilizare multifuncțională.

În acest proces de revitalizare urbană a portului Bilbao este foarte important de știut cum trebuie înțelese oportunitățile pe care le oferă mediul, cum trebuie realizată demolarea vechilor fabrici, degajarea teritoriului, relaționarea malurilor. Planul de dezvoltare implică, de asemenea, și o refacere a economiei metropolitane. Bilbao își leagă viitorul de frontul la apă. Reciclarea terenului este o asigurare a viitorului orașului. Pe principiile trasate de Kevin Lynch în „Image of the city”, Bilbao propune o rețea de puncte — elemente singulare, repere în teritoriu, identificabile prin arhitectura marcantă — *muzeul Guggenheim* conceput de *Frank Gehry*, *aeroportul* desenat de *Calatrava*, *stadionul* realizat de tânărul arhitect laureat European, *Eduardo Arroyo*. Bilbao este un exemplu de revitalizare urbană prin renunțarea la moștenirea nu tocmai benefică a industrialismului și reconsiderarea sitului natural prin aprecierea oportunităților pe care acesta le oferă. În lipsa unei tradiții urbane care să contureze direcții de evoluție, noile perspective construite de societatea urbană actuală ca urmare a unor noi priorități și nevoi, trasează în perfect acord cu cadrul natural o nouă formă urbană caracterizată de reciclarea funcțiilor urbane predominante. Intervențiile urbane nu se referă decât la un moment din evoluția continuă a organismului urban. Urbanizarea se înscrie într-o

mișcare continuă, de schimbări rapide sau lente, cu evoluții profunde, implicând numeroase paliere ale vieții urbane. Logica acumulării istorice definește traiectorii și continuă prin tendințe sau forțe latente interpretabile. Starea unui loc asupra căruia urmează a se interveni este deja purtătoare a proiectului. În această idee proiectul urban trebuie să urmărească cu atenție istoria sitului, tendințele de dezvoltare și relaționare în teritoriu, pentru a regăsi în final identitatea locului, informațiile pe care acesta le conține.

Lyon. Zona Confluenței

Țesutul ortogonal al zonei peninsulei

LYON se deosebește de alte mari aglomerații urbane prin prezența și forța configurației naturale a sitului. Cele două fluvii — Rhône și Saône — încadrează o peninsulă la nordul căreia se află originile orașului, între colinele vestice și câmpia estică.

Pe o suprafață de 150 de ha — sectorul confluenței — au fost dezvoltate începând cu secolul al XIX-lea funcțiuni tehnice ce deserveșc centrul vechi — gara pentru comercianți, gazometre, abatoare, piețe de desfacere, închisori, etc. În prezent, în plin centru al regiunii, starea acestei zone oferă posibilitatea extinderii centrului actual, exprimarea vitalității sale prin înscrierea în rețeaua marilor centre urbane ale Europei.

Proiectul a fost generat de peisajul extraordinar al zonei confluenței fluviilor, un prim proiect — dezvoltat la sfârșitul secolului al XVIII-lea de Marc Antoine Perrache — având ca obiect îndiguirea Rhône-ului pe o lungime de 2,5 km, prelungită cu un pod peste Saône, în vederea deschiderii unui nou drum dinspre Paris spre Languedoc ce traversa orașul prin partea sudică. Zona astfel delimitată a fost dezvoltată, primind o serie de funcțiuni — un hipodrom, un port, construcții pe loturi generoase. Proiectul lui Perrache era o expresie a puterii regale. Înscris în geografia naturală a sitului, el impune o geometrie ortogonală regulată preluată în dezvoltările ulterioare.

Principiile dezvoltării actuale pot fi rezumate prin dialogul între densitate și calitatea programelor arhitecturale diversificate și punerea în valoare a unei mari trame verzi-albastre — parcuri și porturi, spații de agrement legate de cele două fluvii. Proiectul propune tratări diferite ale fronturilor către fluvii: o organizare rectilinie și monumentală de-a lungul Rhône-ului și un peisaj deschis și variat de-a lungul Saône-ului.

Una din marile probleme apărute a fost aceea a marilor structuri care separă acest sector de vechiul centru —

Proiectul Lyon Confluence.
Propunerea de restructurare a zonei confluenței

Proiectul Lyon Confluence.
Intervenția din zona malului Saône-ului

gara, autostrada, etc. — proiectul urmărind desființarea treptată a acestora și realizarea continuității orașului la nivelul solului. În acest sens, au fost realizate promenade pietonale de-a lungul digului, porturi de agrement, noi poduri de legătura între maluri — constituind punctul de plecare al proiectului definit de un mare spațiu public. Spațiul emblematic a confluenței celor două fluvii a fost destinat realizării Muzeului de Istorie Naturală, concept aparținând arhitectului Coop Himmelblau.

Prima etapă a proiectului — realizarea zonei publice amenajate de-a lungul fluviului, cu un bazin navigabil destinat sporturilor nautice și spectacolelor pe apă, un pol de loisir sub forma unei hale cu acoperiș gonflabil — este în curs de realizare. Pe celălalt mal, primul program destinat unui număr de 700 de locuințe urmărește configurarea unei mixități arhitecturale și funcționale în condiții de mare flexibilitate, prin realizarea unui complex conceput de 12 autori. În sudul acestuia, pe o suprafață de 8 ha, este propusă o zonă publică de parc, limitată de o serie de docuri, pavilioane și mici porturi, construcții existente sau noi destinate programelor culturale, de comunicare sau loisir, cu parterul liber circulației publice.

Proiectul Lyon Confluence.
Place nautique,
ansamblul Marignan Alliadé

Musée des Confluences.
Coop Himmelblau

Lyon. Portul Rambaud. Docurile

Cadrul urban astfel rezultat are un conținut diversificat, pretându-se variațiilor de utilizare și flexibilității în exploatare, și înscriindu-se în același timp în tendințele trasate la sfârșitul secolului XVIII în proiectul lui Perrache. Piețele Lyon-ului, din nord în sud, trec prin etape istorice, de la mineralul din Place des Terreaux, la vegetalul din Carnot, apoi prin zona intermediară a pieței Belcourt, și se termină în piața nautică a zonei Confluenței.

Lyon-Confluence este exemplar pentru modul în care se manifestă interesul determinant al proiectului urban pentru istoria anterioară a locului, subiect deseori neglijat, din cauza diferitelor interese de dezvoltare în teritoriu.

Integrarea tehnologiilor informației și comunicației în domeniul arhitecturii și urbanismului se dezvoltă, odată cu influența asupra instrumentelor software, a modului de gândire și concepție. Dificultatea care apare impune o regândire a metodelor moștenite de perioada pre-informațională, o integrare spațială a noilor tehnologii. Dincolo de strategiile teoretice ce vizează o dezvoltare organică și controlabilă a orașului, apar manifestări ale noilor tehnologii în cadrul formei urbane, rezultate din nevoia de comunicare a societății, cel mai bine exprimată la nivelul spațiului public. Integrate arhitecturii, aceste tehnologii devin o componentă a culturii urbane, conferind identitate și particularitate spațiului urban.

Esența dezvoltării urbane a unui organism urban existent poate fi sintetizată la nivel de concept prin regăsirea sau construirea în contextul tehnologic - informațional a unei identități urbane care, la nivel global, să poată sprijini semnificativ competitivitatea și atractivitatea regiunii urbane pe care o reprezintă. În cadrul intervențiilor urbane dezvoltate în ultimele două decenii, aceasta s-a dovedit principala motivație a investitorilor și punctul

de plecare al conceptorilor, prin identificarea, apoi marcarea sau potențarea caracterului regional sau local (ca reacție la unele consecințe negative ale globalizării), fie printr-un proces de restaurare sau revitalizare a patrimoniului (de exemplu, Emscher Park, Duisburg), fie prin marcarea spațiilor sau zonelor fără identitate (Bilbao, Valencia, Lyon). S-a urmărit în toate cazurile o restabilire a coerenței spațiale urbane, construirea unui „oraș mozaic” constituit prin succesiunea de locuri cu anumite semnificații, relaționate într-o rețea perceptibilă la nivelul spațiului urban, alcătuint prin specificitate identitatea orașului. Similar tehnologiei informaționale, care modifică în prezent întregul mod de gândire al societății, structurile economice, politice, sociale, spațiul urban preia din conceptul în sine al utilizării aplicațiilor de internet elementele de legătură între site-uri, linkuri, informații, elemente de tip hypertext care, așa cum permit navigarea în spațiul virtual, facilitează și citirea structurii urbane prin parcurgerea și citirea simultană a acestora. Conceptul „orașului mozaic” poate deveni acest spațiu - hypertext care asigură coerența și perceperea identității organismului urban, putând fi aplicat la diferitele scări ale noilor forme urbane, urmărind construirea lizibilității în vederea înțelegerii și apropierii acestora.

Note

¹SCHULZ, Christian Norberg. *Existence, space and architecture*, Studio Vista Limited, 1971, p. 190

²ALVIN TOFFLER, în lucrarea *Șocol viitorului* realizează un fel de „clasificare” a populației mondiale după modul de a trăi în condițiile societății actuale: „Locuitorii Pământului sunt deosebiți nu numai prin rasă, națiune, religie sau ideologie, ci și prin poziția lor în timp. (...)...există un grup minuscul care mai trăiește vânând și umblând în cete în căutarea hranei (...) Alții, reprezentând marea majoritate a omenirii, depind de agricultură. Ei trăiesc în multe privințe la fel cum trăiau strămoșii lor cu secole în urmă. Aceste două grupuri (...) reprezintă probabil 70% din totalul omenirii actuale. Aceștia sunt oamenii trecutului. Pe de altă parte, ceva mai mult de 25% din populația globului trăiește în societățile industrializate. Acești oameni sunt produsele primei jumătăți a secolului al XX-lea și duc o viață modernă.(...) Aceștia sunt oamenii prezentului. Restul de 2 sau 3% din populația lumii nu mai sunt nici oameni ai trecutului, nici ai prezentului. Căci în principalele centre ale schimbării tehnice și culturale există milioane de bărbați și femei despre care se poate spune că trăiesc de pe acum după modul de viață al viitorului. Ceea ce îi caracterizează în special pe oamenii viitorului este faptul că ei sunt deja angrenați într-un ritm nou, mai rapid de viață. Ei „trăiesc mai repede” decât oamenii din jurul lor.”

³ANDREU, Paul. *Tunneling* în Anyhow, The MIT Press, 1998

⁴ROZENHOLC, Anita. *Heritage in a networked society, Forward Planning: the Function of Cultural Heritage in a Changing Europe*, ECC — PAT 2001.

⁵MELISSINOS, Alexandre. *Cities as urban “monuments”, Forward Planning: the Function of Cultural Heritage in a Changing Europe*, ECC — PAT 2001.